

FRANCISZEK SKAWIŃSKI

ORCID: 0000-0003-4935-1656

Uniwersytet Warszawski

OCZYWIŚCIE NIECELOWE WSZCZĘCIE POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO W ROZUMIENIU ART. 30 USTAWY O KOSZTACH KOMORNICZYCH

Abstrakt: Celem opracowania jest analiza pojęcia oczywiscie niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego zawartego w art. 30 ustawy o kosztach komorniczych oraz próba stworzenia jego definicji. Rozważone zostaną też najczęstsze sytuacje, w których może ono zachodzić, z uwzględnieniem charakteru i celu opłaty, którą obciążany jest wierzyciel za wszczęcie takiego postępowania, oraz celu postępowania egzekucyjnego jako elementu prawa do sądu. W ramach opracowania przeprowadzono krytyczną analizę poglądów zawartych w doktrynie i orzecznictwie. W efekcie właściwe wydaje się przyjęcie, że oczywiscie niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego powinno być interpretowane przede wszystkim z uwzględnieniem obowiązku dochowania należytej staranności przez wierzyciela oraz stopnia jego zawinienia.

Słowa kluczowe: postępowanie egzekucyjne, koszty komornicze, oczywiscie niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego

WPROWADZENIE

Oczywiscie niecelowe wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego, razem ze wskazaniem we wniosku o wszczęcie egzekucji osoby niebędącej dłużnikiem, zostało przewidziane w art. 30 ustawy z dnia 28 lutego 2018 roku o kosztach komorniczych (dalej: u.k.k.)¹ jako jedna z przesłanek obciążenia wierzyciela opłatą stosunkową. Przepis ten jest odpowiednikiem art. 49 ust. 4 nieobowiązującej już ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o komornikach sądowych i egzekucji², który został dodany przez ustawę nowelizującą z 24 maja 2007 roku³ i wszedł w życie 28 grudnia 2007 roku. W poprzednim akcie prawnym wystarczającą przesłanką

¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 210 ze zm.

² Dz.U. z 2018 r. poz. 1309 ze zm.

³ Ustawa z dnia 24 maja 2007 roku o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 112, poz. 769).

do obciążenia wierzyciela kosztami postępowania egzekucyjnego było jednak wyłącznie niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, a więc owa niecelowość nie musiała być oczywista.

Niezależnie od wersji przepisu w pewien sposób uzupełnia on ogólną zasadę rozliczania kosztów postępowania egzekucyjnego przewidzianą w art. 770 kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.)⁴, zgodnie z którym dłużnik zwraca wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Jest to regulacja podobna do art. 98 § 1 k.p.c., dotyczącego ponoszenia kosztów postępowania rozpoznawczego, w którym wskazano, że strona przegrywająca sprawę jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Trzeba jednak zauważyć, że w postępowaniu rozpoznawczym obowiązuje zasada odpowiedzialności za wynik sprawy, aczkolwiek w postępowaniu egzekucyjnym wynik postępowania jest bez znaczenia w trakcie oceny, czy dłużnik powinien zostać obciążony określonymi kosztami postępowania egzekucyjnego⁵. Już wyłącznie z treści pierwszego z przywołanych przepisów *a contrario* wynika, że ustawodawca nie zamierza obciążać dłużnika kosztami, które nie były niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Do takich kosztów można niewątpliwie zaliczyć nie tylko koszty niecelowych i zbędnych czynności w zasadniczo celowym postępowaniu egzekucyjnym, lecz także koszty postępowania egzekucyjnego, które jako całość od samego początku nie było celowe. Jeżeli bowiem postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte jako postępowanie niecelowe, nie ulega wątpliwości, iż wszystkie poniesione w nim koszty również będą niecelowe.

Samo odstąpienie od obciążania dłużnika kosztami niecelowego postępowania nie stanowiłoby jednak jeszcze o tym, że wierzyciel ma w takim przypadku obowiązek uiścić opłatę stosunkową na rzecz komornika, czy nawet o tym, że dłużnik nie zostanie nią obciążony, choć w drugim wypadku ewentualnego obciążenia nią dłużnika należałoby zważyć na prezentowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (dalej: SN) pogląd o niezbędności stosowania spójnych zasad rozdziału opłat i pozostałych kosztów⁶, którego zastosowanie wyłącza możliwość dokonania takiej czynności. Zasady pobierania przez komornika jakichkolwiek opłat komorniczych stosunkowych lub stałych są jednak oddzielnie uregulowane w ustawie, a dodatkowo — zgodnie z art. 18 ust. 2 u.k.k. — komornik pobiera lub ściąga opłaty komornicze wyłącznie w przypadkach określonych w ustawie. Obciążenie wierzyciela opłatą stosunkową przewiduje dopiero wspomniany na wstępie art. 30 u.k.k., będący *lex specialis* do art. 27 ust. 1 tejże ustawy, w myśl którego w sprawie o egzekucję świadczeń pieniężnych komornik ściąga tego ro-

⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku — Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.).

⁵ Z. Szczurek, *Koszty postępowania*, [w:] *Egzekucja sądowa w prawie polskim*, red. G. Julke, Z. Knypl, M. Koenner, Sopot 2015, s. 271.

⁶ Uchwała SN z dnia 8 marca 2013 roku, sygn. III CZP 1/13, OSNC 2013, Nr 12, poz. 136.

dzaju opłatę od dłużnika, przy czym jest to opłata o stałej stawce, niezależnej od podjętych przed zakończeniem postępowania egzekucyjnego czynności i najwyższej z obecnie przewidzianych w ustawie (10% egzekwowanego świadczenia).

Istotne jest więc określenie, w jakich dokładnie przypadkach postępowanie egzekucyjne może zostać uznane za wszczęte niecelowo. Nie sposób bowiem nie zauważyć, że obecna regulacja, przewidująca obciążenie wierzyciela opłatą stosunkową w postępowaniu egzekucyjnym, którego wszczęcie było oczywiście niecelowe, zdaje się nie tylko mieć na celu wynagrodzenie poniesionych przez komornika nakładów niepodlegających oddzielnemu rozliczeniu, lecz także cechować się charakterem represyjnym wobec wierzyciela. Przemawia za tym przede wszystkim zastosowanie najwyższej z zawartych w ustawie stawek opłaty stosunkowej. Jest to dodatkowo, jak już wspomniano, opłata niezależna od dokonanych przez komornika czynności egzekucyjnych, która pobierana jest zarówno w przypadku wykrycia oczywistej niecelowości prowadzenia postępowania w momencie rejestracji wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, jak i po wykonaniu znacznej liczby czynności i dłuższym okresie trwania postępowania.

Dla porównania w przypadku umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela czy nawet z powodu niedokonania przez wierzyciela czynności niezbędnej do dalszego prowadzenia postępowania egzekucyjnego lub niezgłoszenia wniosku o podjęcie zawieszonego postępowania egzekucyjnego w ustawowym terminie pobierana jest — zgodnie z art. 29 ust. 1 u.k.k. — opłata stosunkowa w wysokości wyłącznie 5% świadczenia pozostałego do wyegzekwowania, a w przypadku zgłoszenia wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego przed doręczeniem dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji nie jest już w ogóle pobierana opłata stosunkowa, a jedynie stała w wysokości 100 złotych (na podstawie art. 29 ust. 2 u.k.k.). Warto przy tym wskazać, że naliczenie opłaty stałej zamiast stosunkowej nie zostało uzależnione od zdarzenia związanego z nakładem pracy komornika, a zdarzenia zasadniczo niezależnego od samego komornika oraz wierzyciela, jakim jest odebranie przez dłużnika zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Wydaje się to elementem podejścia do postępowania egzekucyjnego, które zostało trafnie przedstawione przez Macieja Klonowskiego, a zakłada, że postępowanie egzekucyjne jest formą udzielania wierzycielowi publicznoprawnego wsparcia przy dochodzeniu należnych mu roszczeń cywilnoprawnych i to wierzyciel powinien korzystać z przyznanych mu dobrodziejstw w sposób odpowiedzialny. Przyznanych więc co do zasady nieodpłatnie uprawnień wierzyciel nie powinien wykorzystywać w sposób instrumentalny, lecz zgodnie z celem, któremu służy⁷. Takie podejście zostało zresztą zaprezentowane również w innych przepisach kodeksu postępowania cywilnego, chociażby w art. 801 § 2, zgodnie z którym jeżeli zachodzą wątpliwości, czy wniosek o podjęcie określonych czynności egzeku-

⁷ M. Klonowski, [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. R. Reiwer, Warszawa 2021, s. 1049–1050.

cyjnych bądź żądanie złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji są niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku egzekucji, lub zachodzą podstawy, że zostały one złożone wyłącznie w celu szykany dłużnika, komornik może zobowiązać wierzyciela do uzasadnienia żądania pod rygorem obciążenia go kosztami czynności niezależnie od wyniku sprawy.

Stosując więc podział celów instytucji kosztów postępowania egzekucyjnego na fiskalne (odnoszące się do samego postępowania egzekucyjnego) i społeczne, zaproponowany przez Andrzeja Marciniaka⁸, można zauważyć, że obecne uregulowanie opłaty za oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego zdaje się mieć za zadanie przede wszystkim wypełnienie innych niż fiskalna funkcji kosztów postępowania egzekucyjnego, zwłaszcza funkcji dotyczącej samego postępowania egzekucyjnego, a więc w tym przypadku przeciwdziałania wszczęciu tego rodzaju postępowań. Takie stanowisko zostało przedstawione również przez Marcina Uliasa, który podkreślał pozafiskalną funkcję opłaty i wskazał, że obawa obciążenia nią powstrzymuje wierzycieli od pochopnego wszczęcia egzekucji albo inicjowania postępowań zmierzających do szykanowania dłużnika, a także motywuje wierzycieli do aktywnej współpracy z komornikiem⁹. Wątpliwości można mieć wprawdzie co do tego, czy rzeczywiście przedmiotowa opłata skłania wierzycieli do współpracy z komornikiem, gdyż dotyczy ona wyłącznie niecelowego wszczęcia postępowania, a nie ewentualnie niecelowych czynności podejmowanych w jego trakcie; jest to jednak pogląd, który w jego istocie należy uznać za słuszny. Nie ukrywał go także autor projektu ustawy, wskazując w uzasadnieniu, że celem proponowanej regulacji jest przeciwdziałanie sytuacjom, w których złożenie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego oznacza nadużycie prawa, czego państwo nie powinno akceptować¹⁰.

Widoczna jest w omawianym wypadku również pewna funkcja społeczna, albowiem wszczęcie oczywiście niecelowego postępowania może też wiązać się z niedogodnościami dla samego dłużnika lub osób trzecich. Także ten element został zauważony przez projektodawcę, choć przede wszystkim w odniesieniu do drugiej z sytuacji powodujących obciążenie wierzyciela opłatą przewidzianą w art. 30 u.k.k., a więc przy wskazaniu we wniosku o wszczęcie egzekucji osoby niebędącej dłużnikiem, gdy istnienie niepożądanych konsekwencji wobec osób trzecich jest raczej oczywiste.

Trzeba ponadto zauważyć, że zbytne rozszerzenie pojęcia oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego może prowadzić do niepożądanych sytuacji, w których przykładowo wierzyciel jest obciążany opłatą stosun-

⁸ A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019, s. 162–164.

⁹ M. Uliasz, [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, red. J. Świeczkowski, M. Świeczkowska-Wójcikowska, Warszawa 2020, s. 1179.

¹⁰ Druk sejmowy VIII kadencji nr 1581, s. 27.

kową w wysokości 10% egzekwowanego świadczenia oprócz poniesionych już wcześniej kosztów procesu sądowego, choć dowiedzenie się przez niego o okoliczności czyniącej wszczęte postępowanie egzekucyjne oczywiście niecelowym nie było możliwe nawet przy zachowaniu należytej staranności. W takiej sytuacji nie byłby realizowany cel przedmiotowej opłaty, odnoszący się do samego postępowania egzekucyjnego, a więc zakładający przeciwdziałanie wszczynaniu postępowań oczywiście niecelowych. Na to, iż celem ustawodawcy było wąskie rozumienie opisywanego przepisu, wskazuje wprowadzenie do jego treści słowa „oczywiście”, które nie pojawiało się w poprzedniej ustawie, o czym wspomniano na samym początku niniejszego artykułu.

1. CEL POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO

Przed określeniem, w jakich przypadkach postępowanie egzekucyjne może być niecelowo wszczęte, najpierw niezbędne jest rozważenie celu postępowania egzekucyjnego. Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, którym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Tytułami egzekucyjnymi są natomiast przede wszystkim prawomocne lub natychmiast wykonalne orzeczenia sądowe. Wszczęcie postępowania egzekucyjnego następuje więc co do zasady już po przeprowadzeniu postępowania rozpoznawczego, przynajmniej w pewnej znaczącej części, jeżeli podstawą wszczęcia egzekucji jest orzeczenie mające rygor natychmiastowej wykonalności. Nie jest jednak nadzwyczaj trudne dostrzeżenie, iż wprawdzie celem postępowania cywilnego jest urzeczywistnienie norm cywilnego prawa materialnego¹¹, to samo przeprowadzenie postępowania rozpoznawczego nie zawsze doprowadzi do tegoż urzeczywistnienia. Normy te zostaną zrealizowane wyłącznie wtedy, gdy podmiot obowiązany dobrowolnie wykona orzeczenie sądowe lub jego skutek nastąpi z mocy samego prawa. Głównym celem postępowania egzekucyjnego jest właśnie realizacja norm prawa cywilnego, a dokładnie norm konkretnych i indywidualnych pojawiających się wraz z powstaniem w rzeczywistości stanu faktycznego określonego w hipotezie pewnej normy ustawowej, która nie nastąpiła w wyniku przeprowadzenia samego postępowania rozpoznawczego¹². W postępowaniu egzekucyjnym następuje urzeczywistnienie treści wspomnianej normy prawnej ustalonej w tytule egzekucyjnym poprzez doprowadzenie za pomocą środków przymusu do uzyskania przez wierzyciela świadczenia należnego mu od dłużnika¹³, przy czym może to nastąpić również bez współ-

¹¹ M. Waligórski, *Gwarancje wykrycia prawdy w procesie cywilnym*, „Państwo i Prawo” 1953, nr 8–9, s. 254.

¹² A. Marciniak, *op. cit.*, s. 21–22.

¹³ Z. Szczurek, *Relacje między postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem zabezpieczającym i egzekucyjnym*, [w:] *Egzekucja sądowa...*, s. 37–38.

udziału samego dłużnika¹⁴. To właśnie stosowanie środków przymusu jest główną różnicą między dobrowolnym spełnieniem świadczenia a wyegzekwowaniem go w drodze postępowania egzekucyjnego. Element ten jest podkreślany także w odniesieniu do celu postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez organy administracji publicznej na podstawie właściwej ustawy regulującej tego rodzaju postępowanie¹⁵, który pozostaje zasadniczo podobny do celu sądowego postępowania egzekucyjnego. W orzecznictwie sądów administracyjnych podkreślano bowiem, iż celem postępowania egzekucyjnego jest wymuszenie realizacji obowiązków o charakterze pieniężnym lub niepieniężnym, wpływających z decyzji będącej podstawą tytułu wykonawczego, o ile nie zostaną one wykonane dobrowolnie¹⁶.

Bez postępowania egzekucyjnego prawomocne orzeczenia mogłyby w większości nie zostać wykonywane, co powodowałoby iluzoryczność prawa do sądu, zagwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP czy wielu umowach międzynarodowych, choćby art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: EKPC)¹⁷, jak również pociągało za sobą znaczne problemy z realizacją orzeczeń w stosunku do osób przyjmujących oportunistyczną postawę wobec prawa. Prawo do przymusowej realizacji orzeczenia w drodze egzekucji (prawo do wykonania orzeczenia) jest więc istotnym i nieodłącznym elementem prawa do sądu, przewidzianego w Konstytucji¹⁸, czy prawa do rzetelnego procesu sądowego, zawartego w EKPC¹⁹, które jest niezbędne do zapewnienia ich skuteczności. Oczywiście jest przy tym, że nie każde orzeczenie sądowe wydane w postępowaniu cywilnym będzie mogło zostać wykonane, gdyż zależy to również od samego dłużnika, przykładowo stanu jego majątku w przypadku egzekucji świadczeń pieniężnych. Prawo do wykonania orzeczenia nie może być więc rozumiane jako uprawnienie do przymusowego i całościowego wykonania orzeczenia sądowego w każdym przypadku, lecz jako nakaz pozostawienia podmiotowi uprawnionemu wystarczająco sprawnych instrumentów pozwalających na wykonanie orzeczenia przy założeniu, że dłużnik posiada wystarczający majątek²⁰.

¹⁴ E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978, s. 9.

¹⁵ Obecnie ustawa z dnia 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1427 ze zm.).

¹⁶ Wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 12 marca 2019 roku, sygn. II SA/Op 50/19, CBOSA oraz Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 24 maja 2018 roku, sygn. II SA/Po 922/17, CBOSA.

¹⁷ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 roku (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.).

¹⁸ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 listopada 2010 roku, sygn. K 19/06, OTK Seria A 2010, Nr 9, poz. 96.

¹⁹ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 marca 1997 roku, *Hornsby przeciwko Grecji*, skarga nr 18357/91, HUDOC.

²⁰ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 3 maja 2011 roku, *Apanasewicz przeciwko Polsce*, skarga nr 6854/07, HUDOC.

Warto jednocześnie wskazać, iż wprowadzie postępowanie egzekucyjne jako realizujące prawo do wykonania orzeczenia sądowego jest istotnym elementem prawa do sądu, to nie jest ono jednak kontynuacją postępowania rozpoznawczego i nie musi przewidywać ani nie przewiduje możliwości kwestionowania zasadności roszczenia przez dłużnika. Postępowanie egzekucyjne może być wszczęte, dopiero gdy istnienie roszczenia wierzyciela zostanie w odpowiedni sposób stwierdzone i ustalone²¹, a zgodnie z art. 804 § 1 k.p.c. organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Nie sposób przy tym pominąć, że w ostatnich latach widoczna jest tendencja do rozszerzania kompetencji organu egzekucyjnego w tym zakresie, zwłaszcza w kwestii roszczeń pieniężnych, czego wyrazem jest chociażby § 2 wskazanego właśnie przepisu, który w przypadku stwierdzenia na podstawie treści tytułu wykonawczego, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, a nie został przedłożony odpowiedni dokument wykazujący przerwanie biegu przedawnienia, przewiduje, iż organ egzekucyjny winien odmówić wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Innymi przykładami przyznania organowi egzekucyjnemu szerszej kompetencji niż samo wykonanie tytułu egzekucyjnego są art. 804¹ oraz art. 804² k.p.c., które uprawniają tenże organ do samodzielnego badania przejścia egzekwowanego uprawnienia na inną osobę już po powstaniu tytułu wykonawczego. Na podstawie art. 801 § 2 k.p.c. komornik uzyskał również uprawnienie do oceny celowości wniosków składanych przez wierzyciela²². Opiswane sytuacje pozostają jednak wyjątkami od ogólnej reguły przedstawionej na początku niniejszego akapitu, a więc nie mogą powodować, że celem postępowania egzekucyjnego byłoby jedynie egzekwowanie roszczeń zasadnych w ocenie organu egzekucyjnego, albowiem nie ma on ani kompetencji do dokonywania takiej oceny, ani takiej możliwości. Próby kwestionowania treści tytułu wykonawczego w postępowaniu egzekucyjnym nie są wprawdzie rzadkie, ale nie mają z reguły żadnego oparcia w obowiązujących przepisach, a przez to ich skuteczność pozostaje na niskim poziomie.

2. OCZYWIŚCIE NIECELOWE WSZCZĘCIE POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO — DEFINICJA

Po rozważeniu celu postępowania egzekucyjnego można przejść do najważniejszej części niniejszego opracowania, a więc do rozważenia, jakie przesłanki muszą zostać spełnione, aby wszczęcie postępowania egzekucyjnego było uznane za oczy-

²¹ J. Korzonek, *Ochrona dłużnika przeciw egzekucji*, „Głos Prawa” 1936, nr 10–12, s. 465.

²² P. Rylski, *Wnioski wierzyciela złożone „w celu szykany dłużnika” (art. 801 § 2 i 3 KPC)*, [w:] *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy*, red. J. Jagieła, Warszawa 2020, s. 126.

wiecie niecelowe, oraz przeanalizowania przykładowych sytuacji, w których postępowanie egzekucyjne mogłoby zostać uznane za wszczęte oczywiście niecelowo.

Na podstawie samej językowo logicznej analizy treści art. 30 u.k.k., jak również zbadania poglądów prezentowanych w orzecznictwie i doktrynie można zauważyć, że oczywiście niecelowo wszczętym postępowaniem egzekucyjnym będzie takie postępowanie, w którym już w momencie jego wszczęcia nie ulega najmniejszej wątpliwości, że nie będzie możliwe osiągnięcie jego celu, jakim jest realizacja zawartych w tytule wykonawczym indywidualnych i konkretnych norm, a więc doprowadzenie do wypełnienia wskazanych w tymże tytule obowiązków. Sąd Najwyższy podniósł, że wystąpi to w takich sytuacjach, w których w chwili wszczęcia postępowania czynności komornika nie mogłyby nawet teoretycznie doprowadzić do zrealizowania obowiązku objętego tytułem wykonawczym, wierzyciel zaś jeszcze przed złożeniem wniosku egzekucyjnego mógł się o tym dowiedzieć i nie składać wniosku egzekucyjnego²³.

Definicja ta jest w zasadzie trafna, jednakże została sformułowana jeszcze na gruncie poprzednio obowiązujących przepisów, przez co wydaje się zasadna pewna jej modyfikacja i wskazanie, że okolicznościami powodującymi niemożność realizacji obowiązku zawartego w tytule wykonawczym i skutkującymi uznaniem postępowania egzekucyjnego za wszczęte oczywiście niecelowo są takie okoliczności, o których wierzyciel wiedział w momencie składania wniosku o wszczęcie egzekucji albo przy zachowaniu należytej staranności, wymaganej zwyczajowo w tego rodzaju sytuacjach, mógł czy nawet powinien się o nich dowiedzieć. W ten sposób wyłączone zostaną sytuacje, w których wierzyciel miał wprawdzie teoretyczną możliwość ustalenia pewnej okoliczności, jednak biorąc pod uwagę trudności i koszty związane z uzyskaniem informacji o niej oraz brak wymogów czy zwyczaju jej uzyskania, wymaganie od wierzyciela uprzedniego zasięgnięcia informacji w przedmiocie tejże okoliczności przed wszczęciem każdego postępowania egzekucyjnego byłoby niepraktyczne i nieuzasadnione. Takie sytuacje mogą wystąpić w praktyce i niektóre ich przykłady zostaną zaprezentowane w dalszej części opracowania.

Jednocześnie za słuszne należy uznać stanowisko Józefa Jagiely, zgodnie z którym użycie przez ustawodawcę terminu oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego nie daje podstaw do formułowania kwalifikowanej niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego nacechowanej szczególną złośliwością, uporczywością, innymi niskimi pobudkami czy oczywistym zawinieniem wierzyciela. Oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego należy traktować jedynie jako niebudzące wątpliwości w okolicznościach danego przypadku²⁴. Z uwzględnieniem takowego poglądu starano się również sformuło-

²³ Uchwała SN z dnia 8 marca 2013 roku, sygn. III CZP 109/12, OSNC 2013, Nr 10, poz. 115.

²⁴ J. Jagiela, *Oplaty komornicze i zakres ich miarkowania w świetle ustawy o kosztach komorniczych*, [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Marciniak, Sopot 2018, s. 410–411.

wać przedstawioną w poprzednim akapicie definicję. Przywołany autor formułuje nawet twierdzenie, że użycie terminu „oczywiście” jest całkowicie zbędne, przy czym sam określa je jako tezę ryzykowną i dodaje, że rzeczywiście wątpliwe jest, czy zasadna jest aż tak daleko posunięta ocena. Użycie wspomnianego terminu zdaje się bowiem wskazywać, iż ocena celowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego powinna być dokonywana w sposób ścisły. Może to dodatkowo podkreślać, że obciążenie opłatą określoną w art. 30 u.k.k. jest możliwe wyłącznie w przypadku (niekoniecznie oczywistego) zawinienia po stronie wierzyciela, a nie gdy za celowość postępowania odpowiadają elementy niezależne od wierzyciela, o których nie mógł i nie powinien być uzyskać informacji.

Proponowane są jednocześnie inne definicje oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego. Ireneusz Kunicki wskazuje, że o niecelowym wszczęciu postępowania można mówić, gdy bez wszczęcia tego postępowania wierzyciel uzyskałby świadczenie albo nie uzyskałby go mimo wszczęcia postępowania. Definicja ta nie wydaje się jednak w pełni adekwatna, co dostrzega sam autor, podnosząc chociażby, że nie jest niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, jeżeli świadczenie jest wymagalne, a dłużnik go nie spełnia²⁵. Trzeba zauważyć, że trudno czasem dokładnie określić, w jakiej sytuacji wierzyciel na pewno uzyskałby świadczenie i czy faktycznie wystąpienie każdej z tych sytuacji czyni wszczęcie postępowania egzekucyjnego oczywiście niecelowym. Sama obietnica dłużnika w tym zakresie nie wydaje się wystarczająca, przynajmniej w kwestii tytułów egzekucyjnych będących orzeczeniem sądu, albowiem w takim przypadku dłużnik mógł zaspokoić roszczenie w toku całego postępowania rozpoznawczego, a także po jego zakończeniu, zanim wierzyciel uzyskał tytuł wykonawczy.

Nawet istnienie odrębnej normy prawnej dodatkowo nakazującej spełnienie świadczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym nie jest wystarczające, co widać na przykładzie przepisów regulujących prowadzenie postępowania egzekucyjnego przeciwko Skarbowi Państwa. Zgodnie bowiem z art. 1060 § 1 k.p.c. jeżeli dłużnikiem jest Skarb Państwa, wierzyciel — wskazując na tytuł egzekucyjny — wzywa do spełnienia świadczenia bezpośrednio państwową jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się to świadczenie, a jednostka ta jest obowiązana spełnić niezwłocznie świadczenie stwierdzone tytułem egzekucyjnym. W takim przypadku nie ma niewątpliwie zagrożenia niewypłacalnością dłużnika, albowiem Skarb Państwa posiada co do zasady znaczne fundusze. Można więc z dużą pewnością stwierdzić, że najprawdopodobniej spełnienie świadczenia zostanie dokonane w jakimś momencie w przyszłości. Mimo tego ustawodawca przewidział, że jeżeli tytuł egzekucyjny obejmujący wierzytelność pieniężną nie został wykonany w ciągu dwóch tygodni od wystosowania wskazanego wezwania, wierzyciel może złożyć wniosek o nadanie tytułowi klauzuli wykonalności w celu przeprowadzenia egzekucji z rachunków bankowych właściwej jednostki

²⁵ I. Kunicki, *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 173–174.

organizacyjnej Skarbu Państwa (art 1060 § 2 k.p.c.). W takim przypadku, mimo że można mówić, iż pomimo wszczęcia postępowania egzekucyjnego wierzyciel uzyskałby świadczenie, uznanie postępowania egzekucyjnego za wszczęte oczywiście niecelowo byłoby absurdalne, jeżeli sama ustawa dopuszcza taką możliwość. Treść art. 1060 k.p.c. wskazuje bowiem, że nawet jeżeli dłużnikiem jest Skarb Państwa, wierzyciel nie ma obowiązku oczekiwać, aż dłużnik odmówi spełnienia świadczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym przed wszczęciem egzekucji, lecz powinnością i w interesie dłużnika jest takie świadczenie spełnić w rozsądnym terminie. Potwierdza to również po części art. 98 § 1¹ k.p.c., zgodnie z którym odsetki od kosztów procesu zawartych w orzeczeniu prawomocnym z chwilą wydania należą się za czas po upływie tygodnia od dnia ogłoszenia tegoż orzeczenia, a jeżeli podlega ono doręczeniu z urzędu — tygodnia od dnia jego doręczenia. Oznacza to, że w tym przypadku właśnie tydzień został uznany za wystarczający do realizacji tytułu egzekucyjnego w zakresie kosztów postępowania.

Mając to na względzie, trudno określić, czy rzeczywiście istnieje jakaś sytuacja, w której sama możliwość uzyskania przez wierzyciela świadczenia stwierdzonego tytułem egzekucyjnym będzie na tyle pewna, że wszczęcie postępowania egzekucyjnego będzie niecelowe czy — tym bardziej — oczywiście niecelowe. Również wskazanie, iż wierzyciel nie uzyskałby świadczenia mimo wszczęcia postępowania egzekucyjnego, może obejmować sytuacje, w których wierzyciel przypuszcza, że dłużnik nie posiada żadnego majątku, a pomimo tego wszczyna postępowanie egzekucyjne. W postępowaniu egzekucyjnym występują bowiem pewne możliwości ustalenia majątku dłużnika, którymi wierzyciel sam nie dysponuje. W art. 801¹ k.p.c. przewidziano obowiązek złożenia przez dłużnika komornikowi wykazu majątku wraz z oświadczeniem o jego prawdziwości i zupełności, składanym pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia; zgodnie natomiast z art. 801² k.p.c. wierzyciel ma możliwość zlecenia komornikowi poszukiwania majątku dłużnika. Nawet więc jeżeli wierzyciel nie ma wiedzy w przedmiocie istnienia konkretnego majątku dłużnika, nie można uznawać, że czyni to wszczęcie postępowania egzekucyjnego oczywiście niecelowym. Ten element dostrzega też sam I. Kunicki, wskazujący, że nawet jeżeli wierzyciel prowadził już w przeszłości bezskuteczne postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi, bardzo rzadko będzie można stwierdzić oczywistą niecelowość wszczęcia postępowania egzekucyjnego, ograniczając katalog takich sytuacji przede wszystkim do bieżącego monitorowania przez wierzyciela sytuacji majątkowej dłużnika, na przykład ze względu na bliskość zamieszkania bądź siedziby²⁶.

Poza właśnie omówioną definicją oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego w doktrynie zasadniczo nie spotyka się innych. Tacy auto-

²⁶ *Ibidem*, s. 174.

rzy jak chociażby Maciej Klonowski²⁷, Marcin Uliasz²⁸ czy Olimpia Marcewicz-Kochnio²⁹ skupiają się bowiem raczej na konkretnych przykładach oczywiscie niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego, którym częściowo poświęcona zostanie następna partia opracowania.

3. OCZYWIŚCIE NIECELOWE WSZCZĘCIE POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNEGO — ROZWAŻENIE NAJCZĘSTSZYCH SYTUACJI

W ramach przykładów sytuacji, w których mogą się pojawiać zastrzeżenia, czy można mówić o oczywiscie niecelowym wszczęciu postępowania egzekucyjnego, warto zacząć od kwestii zrealizowania tytułu wykonawczego przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego. Nie ulega wątpliwości, zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie, że jeżeli dłużnik zaspokoił już świadczenie objęte tytułem wykonawczym, wszczęcie postępowania egzekucyjnego będzie oczywiscie niecelowe³⁰. Podkreśla się przy tym, że realizacja obowiązku zawartego w tytule wykonawczym nie musi być dobrowolna, albowiem postępowanie egzekucyjne będzie postępowaniem wszczętym oczywiscie niecelowo również w sytuacji, w której świadczenie zostało już w całości wyegzekwowane w innym postępowaniu egzekucyjnym. Takim okolicznościom zasadniczo przeciwdziała art. 816 § 1 k.p.c., który wymaga, aby po wyegzekwowaniu roszczenia w całości uczynić na tytule wykonawczym wzmiankę o wyniku postępowania i tytuł zatrzymać w aktach. Z tego powodu po skutecznym zakończeniu postępowania egzekucyjnego wierzyciel nie powinien otrzymać tytułu z powrotem, a nawet gdyby ponownie wszedł w jego posiadanie, przykładowo w drodze omyłki popełnionej przez pracownika organu egzekucyjnego czy celowej kradzieży, nie byłoby możliwe kolejne egzekwowanie roszczenia ze względu na dokonaną na tytule wzmiankę o wyniku egzekucji.

Możliwe jest jednak wystąpienie sytuacji, w których istnieje więcej niż jeden tytuł wykonawczy. Pierwszą i najbardziej oczywistą z nich jest wszczęcie przez wierzyciela kolejnych postępowań egzekucyjnych na podstawie dalszych tytułów wykonawczych z art. 793 k.p.c. i wyegzekwowania we wszystkich postępowaniach łącznie więcej niż całość roszczenia. Może także dojść do ponownego wydania tytułu wykonawczego w miejsce utraconego na podstawie art. 794 k.p.c., podczas gdy poprzedni tytuł był już w części lub całości skonsumowany. Ponowne wydanie tytułu wykonawczego następuje wprawdzie po przeprowadzeniu rozprawy, jednakże sąd nie ma w zasadzie wiedzy o ewentualnych postępowa-

²⁷ M. Klonowski, *op. cit.*, s. 1065–1067.

²⁸ M. Uliasz, *op. cit.*, s. 1177–1187.

²⁹ O. Marcewicz-Kochnio, [w:] *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Mendrek, Sopot 2021, s. 244–249.

³⁰ Uchwała SN z dnia 27 listopada 1986 roku, sygn. III CZP 40/86, OSNC 1987, Nr 5–6, poz. 71.

niach egzekucyjnych, a więc niezbędna jest aktywność dłużnika w tym zakresie. Jeżeli dłużnik pozostaje bierny, wierzyciel mógłby w teorii uzyskać nawet kilka ponownych tytułów wykonawczych. Kolejną sytuacją może być wyegzekwowanie całości świadczenia za granicą na podstawie dokumentu wydanego w oparciu na przepisach szczególnych, takiego jak chociażby zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego regulowane przez rozporządzenie właściwych organów Unii Europejskiej³¹, jak również w wyniku zwykłego uznania wykonalności orzeczenia polskiego sądu za granicą na podstawie właściwych przepisów państwa, w którym uznanie to następuje. Nie ulega bowiem wątpliwości, że świadczenie wyegzekwowane za granicą zaspokaja roszczenie wierzyciela stwierdzone tytułem wykonawczym w takim samym stopniu jak świadczenie wyegzekwowane przez polski organ egzekucyjny.

Oczywistą niecelowość wszczęcia postępowania egzekucyjnego należy jednak rozpatrywać, mając na względzie przywołaną wcześniej definicję i stopień zawinienia wierzyciela. W przypadku przekazywania środków przez dłużnika na rachunek bankowy wierzyciela lub tym bardziej przekazem pocztowym na adres wierzyciela zawsze upływa pewien czas między wysłaniem środków a ich otrzymaniem. Podobnie rzecz ma się w wypadku przekazywania środków przez komornika. Jeżeli wierzyciel w momencie składania wniosku o wszczęcie kolejnego postępowania mimo dochowania należytej staranności nie wiedział o dokonaniu zapłaty przez dłużnika lub przekazaniu wyegzekwowanych środków przez komornika, nie powinno go to obciążać. W obecnych realiach wydaje się natomiast zasadne wymaganie co najmniej od podmiotów działających w ramach prowadzonej działalności gospodarczej czy zawodowej, aby dokonały sprawdzenia historii swojego rachunku bankowego tuż przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, a nie kilka dni czy tygodni przed, i nie można już mówić o braku winy w sytuacji, gdy środki na pewno wpłynęły na tenże rachunek przed złożeniem wniosku. W przypadku innych podmiotów może je usprawiedliwiać dostępność i realna możliwość skorzystania z usług bankowości internetowej czy łatwość dostępu do oddziału banku, a więc takie przypadki należałoby rozpatrywać indywidualnie.

Istotne jest również rozważenie, czy można mówić o oczywiście niecelowym wszczęciu postępowania egzekucyjnego w odniesieniu do części roszczenia, która została już zaspokojona przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego. Z jednej strony nie są w takiej sytuacji podejmowane przez organ egzekucyjny dodatkowe czynności i nie można mówić o całkowicie bezzasadnym zaangażowaniu organu egzekucyjnego. Z drugiej jednak — nie można pomijać pozafiskalnych funkcji opłaty za oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, przede wszyst-

³¹ Konkretnie rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 roku w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz.U. UE L z 2004 r. Nr 143, s. 15 ze zm.).

kim w zakresie przeciwdziałania nadużywaniu uprawnień przyznanych wierzycielom przez państwo. Wobec tego należy zgodzić się z poglądem M. Uliasz, że w takim przypadku opłata opisana w art. 30 u.k.k. pobierana jest od części świadczenia, w której zakresie oczywiście niecelowo wszczęto postępowanie egzekucyjne³².

Na marginesie jeszcze można wskazać, że trzeba się zgodzić z M. Klonowskim, iż wszczęcie postępowania egzekucyjnego co do roszczenia jeszcze niewymagalnego nie może zostać uznane za oczywiście niecelowe, gdyż zasadniczo w odniesieniu do takich świadczeń sąd nie powinien nadać im klauzuli wykonalności i niewłaściwe byłoby obciążanie wierzyciela opłatą za błąd sądu³³. Nie wydaje się przy tym zasadne stwierdzenie, że w takim przypadku komornik powinien odmówić wszczęcia postępowania egzekucyjnego, albowiem zgodnie z art. 804 § 1 k.p.c. nie jest on uprawniony do badania wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym.

Inną z mniej kontrowersyjnych sytuacji, w których postępowanie egzekucyjne uznać należy za wszczęte oczywiście niecelowo, jest posługiwanie się przez wierzyciela tytułem wykonawczym pozbawionym wykonalności, najczęściej w wyniku uwzględnienia powództwa opozycyjnego, czy niepodlegającym wykonaniu z innych przyczyn, takich jak uchylenie klauzuli wykonalności. Są to okoliczności podobne do zaprezentowanych w poprzednim akapicie, gdyż wierzyciel wciąż posiada fizycznie tytuł wykonawczy, jednakże uprawnienie do wszczęcia postępowania egzekucyjnego już wygasło. Odmierna jest jedynie przyczyna wygaśnięcia, choć spełnienie świadczenia przez dłużnika także może prowadzić do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności. Oczywiście jest jednak wyłącznie sytuacja, w której tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności już przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego. W razie pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności czy jego upadku w inny sposób po wszczęciu postępowania egzekucyjnego nie przesądza to jednoznacznie o oczywiście niecelowym wszczęciu postępowania egzekucyjnego³⁴, a ocena przypadku zależy już od tego, czy można go określić jako oczywiście niecelowy od samego początku. Artykuł 30 u.k.k. wymaga bowiem, aby postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte, a nie jedynie w jakimś jego momencie było prowadzone oczywiście niecelowo. Co do zasady niezależnie od daty faktycznego pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, jeżeli przesłanka uzasadniająca to pozbawienie wystąpiła przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego i wierzyciel o niej wiedział lub powinien był się dowiedzieć, należy uznać, że wszczęcie postępowania egzekucyjnego było oczywiście niecelowe, a w przeciwnym razie, iż takie nie było.

Wątpliwości co do celowości wszczęcia postępowania mogą występować także w przypadku zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego

³² M. Uliasz, *op. cit.*, s. 1184.

³³ M. Klonowski, *op. cit.*, s. 1066.

³⁴ Uchwała SN z dnia 8 marca 2013 roku, sygn. III CZP 109/12, OSNC 2013, Nr 10, poz. 115.

w odniesieniu do roszczenia przedawnionego. Wprawdzie zgodnie z art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. sąd powinien odmówić nadania klauzuli wykonalności w odniesieniu do roszczenia przedawnionego, możliwe jest jednak, iż do przedawnienia roszczenia dojdzie pomiędzy nadaniem klauzuli wykonalności a złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Trudno jednoznacznie określić, w jakich sytuacjach postępowanie egzekucyjne będzie mogło zostać uznane za oczywiście niecelowo wszczęte. Przede wszystkim należy wskazać, że wszczęcie postępowania egzekucyjnego w odniesieniu do ewidentnie przedawnionego roszczenia może zostać uznane za oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, co byłoby również zgodne z samym celem opłaty za takowe wszczęcie. Za O. Marcewicz-Kochnio należy jednak przyjąć, że powinno się uczynić wyjątek w odniesieniu do sytuacji niejednoznacznych z punktu widzenia interpretacji przepisów materialnoprawnych o przedawnieniu roszczeń³⁵. Tymczasem w wielu przypadkach samo istnienie poglądów odmiennych czy przeciwnych nie będzie jeszcze przesądzać o niejednoznaczności i ocena takiej sytuacji będzie wymagać od organu egzekucyjnego czy sądu próby możliwie najbardziej obiektywnego jej rozważenia, niezależnie od własnego poglądu. Przyjęcie takiego wyjątku jest niezbędne, aby nie obciążać nadmiernie wierzyciela faktyczną rozbieżnością w wykładni przepisów i orzecznictwa sądowego.

Przechodząc do przesłanek związanych z osobą dłużnika, można najpierw zauważyć, że w doktrynie często uznaje się wskazanie we wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego osoby niebędącej dłużnikiem³⁶, jednakże przesłanka ta jest oddzielnie wymieniona w art. 30 u.k.k., a więc dokładniejsze rozważania w tym przedmiocie są zbędne. Następną możliwą przesłanką jest śmierć dłużnika przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego. W takim przypadku nie jest bowiem możliwe prowadzenie postępowania egzekucyjnego. Sąd Najwyższy w jednej z niedawnych uchwał uznał, że w każdym przypadku oznacza to oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego³⁷.

Biorąc pod uwagę rozważania przedstawione w niniejszym opracowaniu, stanowisko takie wydaje się niestety nazbyt restrykcyjne. Wierzyciel ma z reguły możliwość ustalenia, czy dłużnik pozostaje przy życiu, choćby w drodze wniosku o udostępnienie danych z rejestru PESEL, jednakże jest to wniosek odpłatny i wymagający pewnego nakładu pracy. Trudno uznać za obowiązkowy element dochowania należytej staranności przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego odrębne ustalenie, czy dłużnik żyje, zwłaszcza uwzględniając to, że komornicy sądowi mają szersze i szybsze możliwości ustalenia tegoż faktu, a także co do zasady mają dostęp do rejestru PESEL w trybie teletransmisji. Z tego powodu również w tym przypadku należałoby przyjąć, że sytuację trzeba ocenić, mając

³⁵ O. Marcewicz-Kochnio, *op. cit.*, s. 247.

³⁶ I. Kunicki, *op. cit.*, s. 174.

³⁷ Uchwała SN z dnia 27 stycznia 2022 roku, sygn. III CZP 36/22, niepubl.

na uwadze stopień zawinienia wierzyciela. Jeżeli wierzyciel ma wiedzę, że dłużnik nie żyje, wszczęcie postępowania egzekucyjnego będzie oczywiście niecelowe, co nie ulega wątpliwości. W niektórych przypadkach zaniechanie ustalenia, czy dłużnik żyje, można uznać za oczywiście niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego, przykładowo w odniesieniu do osób starszych, jeżeli minął już dłuższy okres od postępowania rozpoznawczego lub postępowania egzekucyjnego. Nieuzasadnione jest jednak wymaganie podjęcia takich czynności przez wierzyciela w odniesieniu do osób młodszych, których śmierć jest z reguły wynikiem wydarzeń losowych, a co za tym idzie nie może zostać przewidziana. Z uwagi jednak na to, że przywołany pogląd Sądu Najwyższego może mieć znaczny wpływ na przyszłe orzecznictwo sądów powszechnych, w praktyce konieczna może być weryfikacja pozostawiania dłużnika przy życiu w dużej części przypadków, zwłaszcza jeżeli kwota roszczenia jest znaczna.

Inną istotną do rozważenia przesłanką jest złożenie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego po ogłoszeniu upadłości dłużnika w odniesieniu do wierzytelności, które mogą podlegać umorzeniu w tymże postępowaniu. W tym przypadku SN uznał z kolei, iż nie zachodzi podstawa do obciążenia dłużnika opłatą z art. 30 u.k.k.³⁸ Takie stanowisko może zaskakiwać, zwłaszcza biorąc pod uwagę uchwałę przedstawioną w poprzednich akapitach. Wpierw należy bowiem wskazać, że wszczęcie postępowania egzekucyjnego w rozważanym przypadku na pewno nie doprowadzi do realizacji obowiązku stwierdzonego tytułem wykonawczym, jako że zgodnie z właściwymi przepisami normującymi postępowanie upadłościowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego jest wtedy niedopuszczalne. Wobec tego postępowanie egzekucyjne mogłoby w takich przypadkach zostać uznane za oczywiście niecelowo wszczęte.

Nie sposób przy tym pominąć tego, że postanowienia o ogłoszeniu upadłości obwieszczone są w Monitorze Sądowym i Gospodarczym lub w Krajowym Rejestrze Zadłużonych. Obydwa publikatory dostępne są na właściwych stronach internetowych, a drugi z nich oferuje wyszukiwanie dłużnika na kilka różnych sposobów, w tym na podstawie numeru PESEL czy NIP umieszczanego w treści klauzuli wykonalności. Wierzyciel może także uzyskać informację o ogłoszeniu upadłości dłużnika z innych źródeł, przede wszystkim od samego dłużnika czy od innych wierzycieli. Podobnie jak w każdym poprzednio omawianym przypadku uznanie postępowania egzekucyjnego za oczywiście niecelowo wszczęte zależeć będzie tutaj od stopnia zawinienia wierzyciela oraz dochowania przez niego należytej staranności, nie wydaje się jednak zasadne wykluczanie takiej możliwości w odniesieniu do każdego przypadku wszczęcia postępowania egzekucyjnego po ogłoszeniu upadłości dłużnika.

³⁸ Uchwała SN z dnia 28 stycznia 2022 roku, sygn. III CZP 21/22, niepubl.

PODSUMOWANIE

Podsumowując zaprezentowane w artykule rozważania, można wskazać, że celem całego postępowania cywilnego, w tym postępowania egzekucyjnego, jest urzeczywistnienie norm prawa cywilnego. Oczywiście niecelowo wszczętym będzie więc takie postępowanie, które od samego początku niewątpliwie nie doprowadzi do realizacji tegoż celu. Ze względu na przewagę funkcji pozafiskalnych w odniesieniu do opłaty przewidzianej w art. 30 u.k.k. zasadne wydaje się uwzględnianie przede wszystkim stopnia zawinienia wierzyciela oraz tego, czy dochował on przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego należytej staranności wymaganej zwyczajowo w takich przypadkach. Obciążanie wierzyciela opłatą mimo braku winy po jego stronie może spowodować, że opłata nie spełni swojej zasadniczej funkcji, którą zdaje się przeciwdziałanie wszczęciu oczywiście niecelowych postępowań egzekucyjnych.

MANIFESTLY INEXPEDIENT INITIATION
OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS WITHIN THE MEANING
OF ART. 30 OF THE ACT ON COURT BAILIFF FEES

Summary

The objective of the article is to analyse the notion of “manifestly inexpedient initiation of enforcement proceedings” contained within Art. 30 of the Act on court bailiff fees and attempt to create a definition. The paper also considers some of the most likely situations in which this might occur, taking into account the nature and goal of a fee that the creditor is being charged with for initiating such proceedings, as well as the objective of the enforcement proceedings as an element of the right to court. The article focuses on critical evaluation of case-law and the views of legal scholars. As a result, it seems appropriate to assume that manifestly inexpedient initiation of enforcement proceedings should be interpreted taking into account mainly the duty of the creditor to exercise due diligence before initiating enforcement proceedings and the level of culpability on the side of the creditor.

Keywords: enforcement proceedings, court bailiff fees, manifestly inexpedient initiation of enforcement proceedings

BIBLIOGRAFIA

- Jagiela J., *Oplaty komornicze i zakres ich miarkowania w świetle ustawy o kosztach komorniczych*, [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Marciniak, Sopot 2018, s. 391–425.
- Klonowski M., [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. R. Reiwer, Warszawa 2021, art. 18–32.
- Korzonek J., *Ochrona dłużnika przeciw egzekucji*, „Głos Prawa” 1936, nr 10–12, s. 462–468.
- Kunicki I., *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018.

- Marcewicz-Kochnio O., [w:] *Komentarz do ustawy o kosztach komorniczych*, red. A. Mendrek, Sopot 2021, art. 27–39.
- Marciniak A., *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2019.
- Rylski P., *Wnioski wierzyciela złożone „w celu szykany dłużnika” (art. 801 § 2 i 3 KPC)*, [w:] *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe wyzwania i perspektywy*, red. J. Jagieła, Warszawa 2020, s. 123–143.
- Szczurek Z., *Koszty postępowania*, [w:] *Egzekucja sądowa w prawie polskim*, red. G. Julke, Z. Knypl, M. Koenner, Sopot 2015, s. 267–279.
- Szczurek Z., *Relacje między postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem zabezpieczającym i egzekucyjnym*, [w:] *Egzekucja sądowa w prawie polskim*, red. G. Julke, Z. Knypl, M. Koenner, Sopot 2015, s. 35–44.
- Uliasz M., [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, red. J. Świeczkowski, M. Świeczkowska-Wójcikowska, Warszawa 2020, s. 1086–1230.
- Waligórski M., *Gwarancje wykrycia prawdy w procesie cywilnym*, „Państwo i Prawo” 1953, nr 8–9, s. 254–280.
- Wengerek E., *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1978.